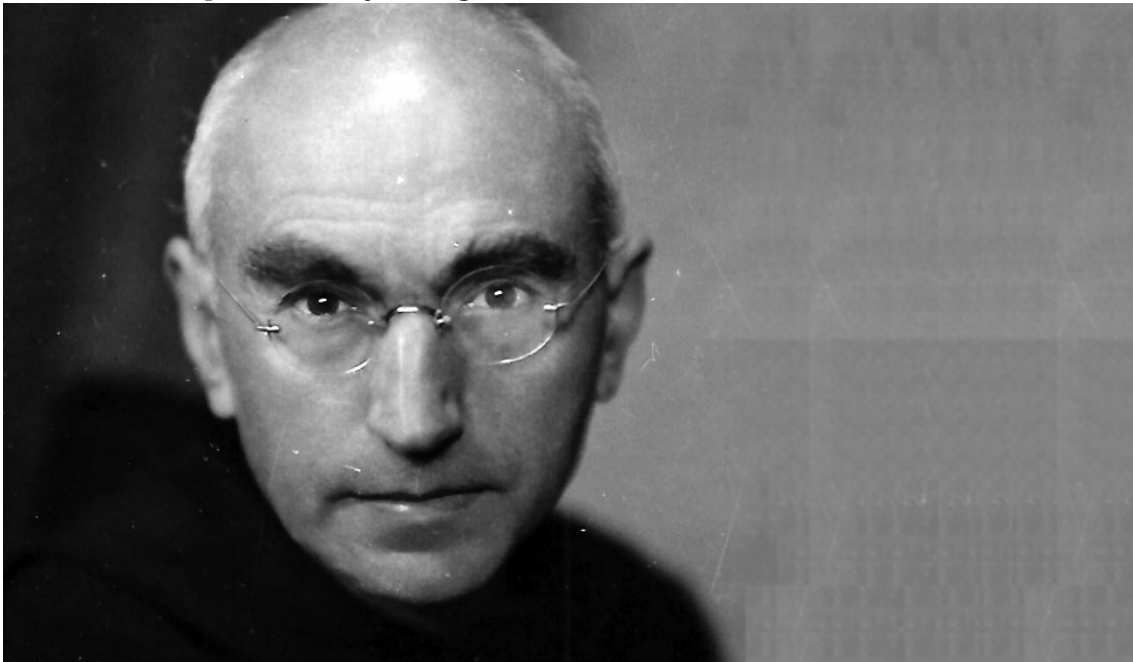

El pare Anselm Ferrer, pedagog de la litúrgia

Dll, 5/08/2019 per Catalunya Religió

(Bernabé Dalmau / Abadia de Montserrat) El [cinquantenari](#) del traspàs del monjo **Anselm Ferrer i Bargalló** (1882-1969) ha servit per revalorar la seva personalitat musical, forjada a Roma i a Nàpols i exercida a Montserrat com a compositor i mestre de l'Escolania (1911-1933). Precisament el proper cap de setmana el [recordarem](#) a Montserrat dins del programa del IX Festival Internacional Orgue i en la Missa Conventual del diumenge, amb la interpretació de la seva *Missa Abatialis*.

A diferència del seu llegat musical, que és ben viu en el repertori musical del Santuari, convé subratllar la seva faceta de pedagog de la litúrgia, bastant desconeguda perquè ha quedat ancorada -i doncs, limitada- en textos publicats fa més de cent anys. Ultra el valor doctrinal d'aquests escrits, té gràcia constatar que són anteriors a l'activitat de compositor, que és com dir que la sensibilitat litúrgica d'Anselm Ferrer anà paral·lela a la musical i en certa manera en fou anterior.

D'altra banda, l'estil triomfal, ampul·lós, efectista, propi de l'"escola ceciliana" de la qual és el millor representant a casa nostra, no ens ha de dur a confusió. Tot el repertori compost pel pare Anselm és repertori per a la litúrgia, en unes coordenades molt diferents de les que als nostres dies ha marcat el Concili Vaticà II, però fidelíssimes al *motu proprio* de sant **Pius X** de 1903. És per això que, si una part del seu llegat musical no pot encaixar amb les necessitats litúrgiques actuals, no deixa de ser un tresor a tenir en compte en un moment de redescobriments del patrimoni musical d'èpoques anteriors al moment present.

La reforma musical de la litúrgia a Montserrat

El pare Ferrer era un home que "volia estar sempre al corrent de tot", com deia el pare **Gregori Estrada**. De cara endins, això ho mostrà des de jove quan

emprengué amb el pare **Gregori Sunyol** la reforma musical de la litúrgia a Montserrat, ell especialment en la part que corresponia a l'Escolania. Ho pogué dur a terme perquè personalment era molt sensible a viure la litúrgia i a educar-hi el poble. Fa gràcia que el 1912 es lamenti que el poble deixa "*con frecuencia derramar su piedad en multitud de devociones particulares, más o menos recomendables, pero nunca hasta el punto de ocupar el lugar de aquéllas* [les funcions litúrgiques]": sembla que estiguem llegint el n. 13 de la Constitució *Sacrosanctum Concilium*!

De cara enfora, aquestes idees les expressà en les cròniques que féu dels diversos Congressos de música sagrada (Valladolid, 1907), Sevilla (1908) i sobretot del de Barcelona (1912). En aquest darrer hi exposà el seu tema preferit: l'educació litúrgica del poble. L'entusiasme que es desvetllà entre els participants portà a celebrar a Montserrat el Congrés Litúrgic de 1915, que sempre ha estat considerat el punt d'arrencada del moviment litúrgic a Catalunya.

En el Congrés de Montserrat ell mateix reconeix que no hi tingué una part molt activa, però des de l'inici s'implicà en la revista *Vida Cristiana* que en fou el portaveu immediat. La publicació, com a tal, durà pocs anys (1914-1926); hi trobem les millors plomes de preveres i laics que feren possible el Congrés i n'asseguraren l'aplicació.

Entrar en la litúrgia

El pare Anselm hi dedicà articles comentant l'any cristià i presentant algunes festes i temps litúrgics (Nadal, els introïts de Septuagèsima, les oracions i la pietat de Quaresma, Pentecostès, Tots Sants). També n'escriuí un sobre "l'altar cristià". Però hi publicà igualment altres articles més de fons.

Concretament, el dedicat a "La dignitat en la pràctica de la litúrgia" insta vivament a la formació i al coneixement de la litúrgia: "Assaborint-la és com espontàniament hom la posarà en pràctica d'una manera perfectament digna de sa excelsitud". No usa la paraula mistagògia, però de fet l'exerceix. Notem el plantejament d'ell i de l'orientació de tota la revista: no es tracta de dir com hauria de ser la litúrgia ni fer nosaltres la nostra pròpia litúrgia sinó entrar en la litúrgia de l'Església. A cinquanta anys de la reforma del Vaticà II sembla que encara no hem assolit les intuïcions dels peoners del moviment de fa un segle.

En aquesta línia, el mateix Anselm Ferrer dedicà dos articles a l'"Educació cristiana per a la litúrgia", tema que ja havia desenrotllat anteriorment en una altra publicació. És un leit-motiv de la seva espiritualitat. Hi fa, per exemple, aquestes afirmacions que podríem titllar de "modernes": "La catequesi i la predicació, sense l'auxili de la sagrada litúrgia, no formaran el cristià complet"; "l'eficàcia de la divina litúrgia prové en primer lloc de la virtut de la paraula de Déu"; "grans avantatges aconseguiria la predicació si anés més íntimament unida a l'acció de la sagrada litúrgia"; "la pietat assolirà gran solidesa, abeurant-se a les deus pures i abundoses de la litúrgia, sortint de l'anèmia en què es fon enmig de tant sentimentalisme i buidor com es troba en l'actual devocionisme"; convé "aixecar el nivell de la pietat del poble, acostant-lo per mitjà del coneixement i de l'amor a la litúrgia a la vida divina que del cor de Jesucrist deriva a la santa Església". (Em vénen temptacions de posar novament referències a la Constitució

del Vaticà II).

Llengua i litúrgia

Però l'escrit que presenta un suculent interès és el de "La llengua de la litúrgia catòlica". Redactat el 1917, tracta òbviament del llatí. Reprodueix i fa seva l'argumentació en voga durant tota la contrareforma, reproduint literalment les paraules del Concili Tridentí que permet que el celebrant o una altra persona "aliquid declarent". Revesteix el seu discurs cantant les excel·lències de la llengua "universal". Però és interessant un toc d'alerta (en aquell moment podia semblar una reacció conservadora i avui dia, amb la litúrgia en la llengua del poble, esdevé un repte fulminant): "Amb la substitució del llatí per l'idioma vulgar, no ho tindria ja tot fet el poble assistent als divins oficis. Sense una preparació i una instrucció convenients, moltes vegades serien escassos o nuls la intel·ligència i el fruit que es trauria del text litúrgic, que necessita sovint del comentari".

El pare Ferrer, hem transcrit abans, "volia estar sempre al corrent de tot". Per això, el cap de cinquanta anys, veient el gir que havia fet l'Església i assumint-lo sense recança, espontàniament va compondre un Ordinari de la missa en català. L'esmentat pare Gregori Estrada, responsable junt amb el futur abat **Cassià Just** del cant litúrgic de la comunitat, el va polir i des del Congrés litúrgic de 1965 es canta a Montserrat tots els diumenges i festes. Moltes vegades he pensat que monsenyor **Pere Tena**, que hauria preferit que el monestir conservés més gregorià (en llatí), sols pogué deixar anar amables ironies, perquè, en el fons, reconeixia que la qualitat dels compositors montserratins corresponia plenament a l'esperit que la reforma litúrgica volia promoure.

***Bernabé Dalmau** és monjo de Montserrat i director de la revista Documents d'Església*